

Matei Alexescu - 90

N. 6 septembrie 1929, în București - m. 23 ianuarie 1993, la Bacău. **Astronom.** Fiul lui Ion Alexescu, funcționar public, și al Elenei. Între 1936 și 1940 a urmat școala elementară, iar între 1940 și 1948 - cursurile Liceului „Dimitrie Cantemir” din Capitală. După o scurtă întrerupere, în perioada 1950-1955 este student al Facultății de Matematică și Fizică din cadrul Universității București. Pasionat de astronomie încă din primii ani de liceu, în 1950 a fost încadrat la Observatorul Astronomic Popular din București, care tocmai se inaugurase, unde a beneficiat un timp de îndrumarea unor specialiști reputați, precum acad. George Demetrescu, dr. Călin Popovici, dr. Constantin Drămbă și dr. Aurel Ianovache. Începând din 1953 dirijează de facto destinele acestei instituții, al cărei director va fi în perioada 1957-1968. Din 1968 a trecut în Consiliul Culturii, unde a lucrat până la sfârșitul anului 1975, perioadă în care s-a ocupat de rețeaua de universități cultural-științifice din țară și a condus lucrările de realizare a complexelor astronomice de la Baia Mare și Constanța, iar mai târziu, în calitate de expert, și a celor de la Suceava și Bacău. A răspuns, de asemenea, de edificarea punctelor astronomice de la Râmnicu Vâlcea (1970) și Slatina (1978), la primul executând singur partea optică și proiectul mecanic pentru telescopul de 265 mm. Între 1975 și 1979 a revenit la Observatorul Popular din București, de unde s-a transferat la Muzeul Județean Bacău, în cadrul căruia a condus secția de astronomie, a înființat Observatorul Astronomic și Planetariul. Cu unele întreruperi datorate multiplelor sale activități profesionale, a desfășurat o variată activitate științifică și de popularizare a astronomiei. Astfel, continuând pe un plan superior observațiile efectuate încă din 1945 asupra petelor solare, s-a ocupat de statistica acestor fenomene între 1950 și 1968, apoi din 1978 până în 1992. A efectuat, totodată, observații sistematice asupra planetelor și a Lunii, elaborând în 1953 un planisfer al detaliilor observate pe planeta Mercur, primul de acest gen din țară. Pentru calitatea observațiilor sale asupra fenomenelor de pe planetele Marte și Jupiter, în 1974 a fost distins cu medalia „Henry Rey” și cu titlul de laureat al Societății Astronomice a Franței, fiind al doilea român - după astronomul Constantin Pârvulescu - distins de această societate de notorietate mondială. Participant cu începere din 1960 la lucrările acesteia, a devenit membru al forului științific francez, iar din 1962 și membru al Comisiei de Suprafațe Planetare a Societății. Din 1975 s-a numărat printre membrii Asoci-

ției Observatorilor de Lună și Planete din S.U.A., iar din 1987, ca urmare a rezultatelor deosebite obținute în observațiile planetare - în special asupra lui Marte - din 1956, 1958, 1963, 1965, 1973 și 1986, a fost cooptat între membrii Societății Britanice de Astronomie. Concomitent cu aceste recunoașteri, lucrările sale i-au fost publicate în extenso ori au fost incluse și citate în repetate rânduri în publicații de specialitate din țară și din URSS, Franța, RFG, Japonia, SUA. Pe lângă cele trei foruri în care a activat, s-a bucurat de asemenea și de calitatea de membru corespunzător la The American Sunspot Program, Groupement International des Observateurs des Surfaces Planétaires și The Imperial Astronomical Associations of Japan. În afară de lucrările observaționale propriu-zise, s-a mai ocupat de realizarea unor instrumente și instalații, în 1963 construind primul coronograf din țară și prima stație de observații solare de la Observatorul Astronomic Popular București. Tot el a șlefuit optica telescopului de 26 cm de la Râmnicu Vâlcea și a dirijat realizarea mecanicii și definitivarea telescopului de 450 mm de la același observator, unul din cele mai mari din țară. În regim propriu și-a construit mici lunete (1944-1950), un telescop de 100 mm (1953), altul de 265 mm (1969), precum și două instrumente cu optică Zeiss și Meade, de 150 mm (1973) și 200 mm (1988). Printre izbânzile sale în materie de observații amintim descoperirea și efectuarea primelor observații din lume asupra unei mari perturbații declanșate pe planeta Jupiter în octombrie 1952; planisferul planetei Mercur (1953); urmărirea sistematică a mării furtuni de praf din atmosfera planetei Marte din august-octombrie 1956, contestată inițial de astronomi de renume din străinătate, dar acceptată apoi în fața probelor indubitabile; elaborarea primului atlas fotografic al emisferei vizibile de pe Pământ a Lunii, pe baza clișeele efectuate între 1963 și 1979, prima lucrare de acest gen executată în țară (1979) ș.a. Activitatea de popularizare a științelor despre Universul astral a reprezentat un alt domeniu forte, în care a desfășurat numeroase acțiuni, de la conferințe și cursuri de astronomie populară și până la elaborarea și publicarea de cărți și broșuri. Începând din 1950 a ținut, astfel, peste 5600 de conferințe, expuneri, intervenții la simpozioane și mese rotunde, lecții în cadrul a mai mult de 80 de cursuri de astronomie populară, emisiuni la radio și televiziune etc. În același interval, a publicat în presă, la posturile de Radio București și Iași, la Televiziunea Română circa 500 de articole consacrate unor variate probleme și

fenomene cosmice, iar ca instructor expert al Centrului de Perfecționare a Cadrelor din CCES a realizat cea mai mare expoziție astronomică din țară la Planetariul din Bacău, tot aici punând în aplicare cel mai bogat repertoriu de spectacole de planetariu din România, care cuprinde 16 teme structurate sub forma unui veritabil curs de astronomie populară. Expoziții cu același profil a realizat, în anii 1953, 1955, 1966-1967, la Observatorul Astronomic Popular București, tot lui datorându-i-se proiectul pentru expoziția astronomică de la Cluj. Consilier științific la 23 de filme documentare de popularizare a științei, între 1960 și 1989, dintre care 15 realizate de regizorul Ion Bostan la Studioul „Al. Sahia”, a fost un apreciat colaborator al prestigioaselor publicații **l'Astronomie** (Franța), **Bulletin VAGO** și **Teleskopostroennie** (URSS), **Revista Muzeelor**, **Analele științifice** ale Universității „A.I. Cuza” Iași, **Natura** ș.a. În afara numeroaselor articole a publicat volumele și plachetele **De la Soare la Pluton** (Editura Tineretului, 1955), **Fenomene cerești neobișnuite** (Consiliul Așezămintelor Culturale, 1956), **Să facem observații astronomice** (Editura Tineretului, 1957), **Stele căzătoare** (Consiliul Așezămintelor Culturale, 1957), **Luna, satelitul Pământului și Pământul, planeta noastră** (CRCCS, 1958), **Cerul și pământul și Soarele și viața** (1959), **Așa s-a prevăzut, așa s-a petrecut** (cu Al. Gîrneață, 1961), **Familia Soarelui** (1962), **Calea Lactee** (1964, tradusă în limbile maghiară și sârbă), **Cu mijloace simple, observații astronomice** (cu V. Nadolschi) - toate la Editura Științifică, **Harta cerului** (1967), **La izvoarele astronomiei** (cu M. Macavescu, 1968), **Atențiune, vorbește Luna!** (cu M. Macavescu, 1970) - toate la Editura Enciclopedică Română, **Din tainele Cosmosului** (CJCES Gorj, 1971), **Cerul, o carte pentru toți** (Editura Albatros, 1974), **Astronautica XX** (CJCES Suceava, 1978), **De la Pământ la stele** (Editura Ion Creangă, 1983), **Laboratorul astrofizicianului amator** (Editura Albatros, 1986) și **Invitație la planetariu** (Editura Ion Creangă, 1989). La acestea se adaugă montajul audio-vizual **Omul și Universul**, cu bandă și 168 de diapozitive, realizat de CSCA și Studioul Animafilm, precum și manuscrise științifice pentru 17 lucrări de cercetare, elaborate în perioada 1956-1988, care își așteaptă valorificarea. În semn de omagiu, asteroidul cu numărul 263516, aflat în centura principală dintre Marte și Jupiter, îi poartă, din iunie 2011, numele.